

Jak czytać ze zrozumieniem? Ignacy Kraszewski "Dziad i Baba"

Poznanie strategii wspomaganie rozumienia tekstu poprzez obraz/rysunek. Józef Ignacy Kraszewski *Dziad i baba*.

Ćwiczenie spostrzegawczości

- Słuchanie ze zrozumieniem utworu
- Praca z tekstem

Słuchanie ze zrozumieniem utworu

DZIAD I BABA

Polecenie 1

Zanim uczniowie zaczną słuchać/czytać tekst Józefa Ignacego Kraszewskiego *Dziad i baba* nauczyciel prosi uczniów, by słuchając/czytając tekst próbowali znaleźć odpowiedzi na pytania:

- Jakie konkretne treści zawarte są w utworze lub
- w formie pytań ogólnych:
 - Co twórca chce nam przekazać? Jaka jest główna myśl utworu
 - Jak to udowadnia? Czy przesłanie utworu jest zasadne? Czy jest prawdziwe w każdej sytuacji?
 - Co z tego wynika? Po co nam taka wiedza? Do czego może się przydać? Jak ją mogę zastosować?

(ważne, by pytania zadać **PRZED** słuchaniem lub czytaniem. Koncentrujemy się wtedy i nastawiamy na czytanie/słuchanie ze zrozumieniem, poszukujemy / oczekujemy / nasłuchujemy odpowiedzi na konkretne pytania

Polecenie 2

Uczniowie czytają tekst; starsi uczniowie sami odgadną, że jest to ballada, nauczyciel może dopowiedzieć, że napisana przez Józefa Ignacego Kraszewskiego; nie ujawnia jednak tytuł utworu. Na początku tematu lekcji podany uczniom mógłby brzmieć **JAK CZYTAĆ ZE ZROZUMIENIEM?**

“ I.

Był sobie dziad i baba,
Bardzo starzy oboje,
Ona kaszląca, słaba,
On skurczony we dwoje.
Mieli chatkę maleńką,
Taką starą jak oni,
Jedno miała okienko
I jeden był wchód do niej.

Żyli bardzo szczęśliwie
I spokojnie jak w niebie,
Czemu ja się nie dziwię,
Bo przywykli do siebie.
Tylko smutno im było,
Że umierać musieli,
Że się kiedyś mogiłą
Długie życie rozdzieli.

II.

I modlili się szczerze,
Aby Bożym rozkazem,
Kiedy śmierć ich zabierze.
Brała oboje razem. —
„Razem! to być nie może,
Ktoś choć chwilą wprzód skona“ —
„Byle nie ty niebożę“.
„Byle tylko nie ona“.
„Wprzód umrę, woła baba,
Jestem starsza od ciebie,
Co chwila bardziej słaba,
Zapłaczesz na pogrzebie“.
„Ja wprzód, moja miła,
Ja kaszlę bez ustanku
I zimna mnie mogiła
Przykryje lada ranku“ —
„Mnie wprzód“ — „Mnie, kochanie“.
„Mnie mówię“ — „Dość już tego,
Dla ciebie płacz zostanie“.
„A tobie nie? dlaczego?“
I tak dalej i dalej,
Jak zaczęli się kłócić,
Tak się z miejsca porwali,
Chatkę chcieli porzucić. —

III.

Aż do drzwi — puk powoli.
„Kto tam?”

IV.

„Otwórzcie proszę,
Posłuszna waszej woli,
Śmierć jestem: skon przynoszę”.

V.

„Idź babo drzwi otworzyć!”
„Ot to: Idź sam, ja słaba,
Ja pójdę się położyć”,
Odpowiedziała baba. —
„Fi! śmierć na słocie stoi,
I czeka tam nieboga”,
„Idź otwórz z łaski swojej” —
„Ty otwórz moja droga”

VI.

Baba za piecem z cicha
Kryjówki sobie szuka,
Dziad pod ławę się wpycha,
A śmierć stoi i puka.
I byłaby lat dwieście
Pode drzwiami tam stała;
Lecz znudzona nareszcie,
Kominem wleźć musiała.

[Autor tekstu Józef Ignacy Kraszewski, wyd. 1887

Źródło:

[https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_\(wiersz\)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87\]](https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_(wiersz)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87)

Polecenie 3

Uczniowie podkreślają najważniejsze informacje w tekście [muszą więc tekst zrozumieć, podzielić na mniejsze fragmenty i nadać im ważność]:

- Kolorem czerwonym – 1-3 najważniejsze słowa
- Kolorem niebieskim – kolejne 1-3 najważniejsze słowa
- Kolorem zielonym – inne istotne informacje.

Polecenie 4

Uczniowie wracają do pytań, które postawił im nauczyciel przed poznaniem tekstu

- Jakie konkretne treści zawarte są w utworze, czyli Kto? Co? Kiedy? [uczniowie opisują swoimi słowami: bohaterów, scenerię]
- Co twórca chce nam przekazać? Jaka jest główna myśl utworu? Czy treść może mieć drugie dno? [lęk przed śmiercią dotyczy wszystkich, jest nieraz silniejszy niż przywiązanie, nie znamy siebie i swoich reakcji]
- Jak to udowadnia? [przybliża nam opowieść, która udowadnia życiową mądrość]. Czy przesłanie utworu jest zasadne? Czy jest prawdziwe w każdej sytuacji? [różne wypowiedzi uczniów]
- Co z tego wynika? Po co nam taka wiedza? Czego ten tekst cię/nas nauczył? Jak ją mogę zastosować? [dyskusja między uczniami];

Polecenie 5

Zadanie dla uczniów:

- Jaki tytuł nadałbyś temu utworowi? [po wypowiedziach uczniów możemy powiedzieć, że tytuł utworu to *Dziad i baba*; Czy taki tytuł wnosi coś do sensu, przesłania utworu [brak imion a więc może to być każdy człowiek, mężczyzna i kobieta].
- Wymień jedną rzecz z tego tekstu, która cię zainspirowała [uczniowie wypowiadają się, uzasadniają co i dlaczego ich zainspirowało]; osiągamy w ten sposób głębsze sposoby przetwarzania informacji, odwołujemy się do emocji.

Polecenie 6

Jak czytać książkę, artykuł, słuchać audiobooka, wykładu, oglądać film? Jak skutecznie uczyć się?

Zachęcamy uczniów, by odpowiedzieli na to pytanie, bazując na sposobie pracy na lekcji:

1. Szukamy odpowiedzi na pytania: co autor chce nam przekazać, czyli **główna myśl**, teza książki, artykułu;
2. **Uzasadnienie tezy** (czy to co autor pisze jest zasadne, dlaczego autor twierdzi tak jak twierdzi? Czy jest prawdziwe w każdej sytuacji? Może w kulturze miejscowej tak a w polskiej kulturze nie?)
3. **Zastosowanie** – po co mi ta wiedza? Do czego może mi się przydać? Jak mogę to zastosować?].

Polecenie 7

Zadanie domowe: wybrać dowolny artykuł z prasy i w 3 punktach wymienionych w podsumowaniu zajęć przedstawić na piśmie: 1) Główną tezę wybranego artykułu; 2) Uzasadnienie tezy; 3) Zastosowanie.

JAK CZYTAĆ ZE ZROZUMIENIEM? CO NAM MOŻE POMÓC?

Polecenie 1

Uczniowie czytają tekst; starsi uczniowie sami odgadną, że jest to ballada, nauczyciel może dopowiedzieć, że napisana przez Józefa Ignacego Kraszewskiego; tytuł utworu to *Dziad i baba*.

“ I.

Był sobie dziad i baba,
Bardzo starzy oboje,
Ona kaszląca, słaba,
On skurczony we dwoje.
Mieli chatkę maleńką,
Taką starą jak oni,
Jedno miała okienko
I jeden był wchód do niej.
Żyli bardzo szczęśliwie
I spokojnie jak w niebie,
Czemu ja się nie dziwię,
Bo przywykli do siebie.
Tylko smutno im było,
Że umierać musieli,
Że się kiedyś mogiłą
Długie życie rozdzieli.

II.

I modlili się szczerze,
Aby Bożym rozkazem,
Kiedy śmierć ich zabierze.
Brała oboje razem. —

„Razem! to być nie może,
Ktoś choć chwilą wprzód skona“ —
„Byle nie ty niebożę“.
„Byle tylko nie ona“.
„Wprzód umrę, woła baba,
Jestem starsza od ciebie,
Co chwila bardziej słaba,
Zapłaczesz na pogrzebie“.
„Ja wprzód, moja miła,
Ja kaszlę bez ustanku
I zimna mnie mogiła
Przykryje lada ranku“ —
„Mnie wprzód“ — „Mnie, kochanie“.
„Mnie mówię“ — „Dość już tego,
Dla ciebie płacz zostanie“.
„A tobie nie? dlaczego?“
I tak dalej i dalej,
Jak zaczęli się kłócić,
Tak się z miejsca porwali,
Chatkę chcieli porzucić. —

III.

Aż do drzwi — puk powoli.
„Kto tam?“

IV.

„Otwórzcie proszę,
Posłuszna waszej woli,
Śmierć jestem: skon przynoszę“.

V.

„Idź babo drzwi otworzyć!“
„Ot to: Idź sam, ja słaba,

Ja pójdę się położyć“,
Odpowiedziała baba. —
„Fi! śmierć na słocie stoi,
I czeka tam nieboga“,
„Idź otwórz z łaski swojej“ —
„Ty otwórz moja droga“

VI.

Baba za piecem z cicha
Kryjówki sobie szuka,
Dziad pod ławę się wpycha,
A śmierć stoi i puka.
I byłaby lat dwieście
Pode drzwiami tam stała;
Lecz znudzona nareszcie,
Kominem wleźć musiała.

[Autor tekstu Józef Ignacy Kraszewski, wyd. 1887

Źródło:

[https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_\(wiersz\)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87\]](https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_(wiersz)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87)

Polecenie 2

Zadanie dla uczniów: po zapoznaniu się z utworem, nie patrząc do tekstu, z pamięci, indywidualnie należy zapisać kolejne etapy akcji w utworze, wypełniając dwie pierwsze kolumny tabeli.

ETAP AKCJI	AKCJA W UTWORZE	
1	[Żyli sobie dziad i baba w chatce]	
		

Polecenie 3

Zadanie dla uczniów: uzupełnić tabelę, dodając do niej z pamięci szczegóły akcji (uczniowie wypełniają kolumnę 3)

ETAP AKCJI	AKCJA W UTWORZE	SZCZEGÓŁY AKCJI
1	[Żyli sobie dziad i baba w chatce]	[Mała chatka z jednym okienkiem i drzwiami; dwoje starszych ludzi, ona schorowana, on pochylony; żyją szczęśliwe i spokojnie]
		

Polecenie 4

Uczniowie otrzymują na kartkach lub widzą na tablicy multimedialnej obrazy odnoszące się do tekstu Krászewskiego (w układzie innym niż porządek tekstu).

Źródło obrazów:

[https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_\(wiersz\)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87](https://pl.wikisource.org/wiki/Dziad_i_baba_(wiersz)/ca%C5%82o%C5%9B%C4%87)

Polecenie 5

Zadanie dla uczniów: Proszę przyporządkować poszczególne obrazy do kolejnych fragmentów tekstu.

Polecenie 6

W 6 grupach uczniowie uzupełniają tabelę, ćwicząc rozumienie tekstu pisanego oraz spostrzegawczość. Każda grupa pracuje nad jednym obrazem i jednym fragmentem utworu. Po zakończeniu pracy – grupy referują zapisy z tabeli na forum klasy.

ETAP AKCJI	AKCJA W UTWORZE	SZCZEGÓŁY AKCJI	RÓŻNICE
1	[Żyli sobie dziad i baba w chatce]	[Mała chatka z jednym okienkiem i drzwiami; dwoje starszych ludzi, ona schorowana, on pochylony; żyją szczęśliwe i spokojnie]	[na obrazku: brak okna, dodatkowe elementy: dziad i baba siedzą na ławce, ona w chustce na głowie, on z gołą głową...]
			

Polecenie 7

Praca w grupach:

1). Posłuchaj pieśni Stanisława Moniuszki napisanej do tekstu Józefa Ignacego Kraszewskiego https://www.youtube.com/watch?v=_8KEPnmo2m0 (nauczyciel może dodać, że rok 2019 decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej został ustanowiony Rokiem Stanisława Moniuszki).

2). Sformułuj motto/przesłanie utworu, obrazu, pieśni; Czy przesłanie utworu i obrazu, pieśni różnią się, jeśli tak, to czym?; Jeśli nie, to jak sądzisz, dlaczego? [lęk przed śmiercią dotyczy wszystkich, jest nieraz silniejszy niż przywiązanie, nie znamy siebie i swoich reakcji; przesłanie w utworze i obrazie, utworze muzycznym jest takie samo; malujący/śpiewający oddali ideę utworu, stosując typowe dla obrazu/muzyki, różne niż w wypowiedzi słownej, środki wyrazu]

3). Wymień jedną rzecz z tego tekstu lub obrazu/pieśni, która cię zainspirowała [uczniowie wypowiadają się, uzasadniają co i dlaczego ich zainspirowało]. Osiągamy w ten sposób głębsze sposoby przetwarzania informacji, odwołujemy się do emocji.

Polecenie 8

Jak czytać książkę, artykuł, słuchać audiobooka, wykładu, oglądać film? Jak skutecznie się uczyć?

Zachęcamy uczniów, by w 3 punktach odpowiedzieli na pytanie, bazując na sposobie pracy na lekcji:

- 1). Szukamy odpowiedzi na pytania: jaka jest **główna myśl**, teza książki, artykułu. Pomocne jest dzielenie tekstu na znaczące części;
- 2). **Uzasadnienie tezy** - Czy to, co autor pisze, jest zasadne?; Czy odnajduję podobne myślenie w innych źródłach, nie tylko pisanych – tu np. obraz; pieśń;
- 3). **Zastosowanie** – po co mi ta wiedza? Do czego może mi się przydać? Jak mogę to zastosować? – np. mądrość życiowa, że lęk przed śmiercią dotyczy wszystkich, jest nieraz silniejszy niż przywiązanie, nie znamy siebie i swoich reakcji; obraz/rysunek choćby schematyczny, pomaga zrozumieć i zapamiętać treść utworu/artykułu].

Polecenie 9

Zadanie domowe: wybrać dowolny artykuł z prasy i, korzystając ze schematu pracy na lekcji, w 3 punktach przedstawić na piśmie:

- Główna teza artykułu; Uzasadnienie tezy; Zastosowanie.
- Do kolejnych fragmentów artykułu dodać schematyczny rysunek, wspomagający rozumienie sensu danego fragmentu.